

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасына Омар Раимбердиевич Чонмуруновдун даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

2022-жылдын 8-февралы

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту: төрагалык кылуучу Э.Ж. Осмонбаев, судьялар М.Р. Бобукеева, К.А. Дуйшеев, Л.П. Жумабаев, М.Ш. Касымалиев, К.Дж. Кыдырбаев, Ж.А. Шаршеналиевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 30-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, О.Р. Чонмуруновдун Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусун сот отурумунда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана О.Р. Чонмуруновдун өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2021-жылдын 15-ноябрында О.Р. Чонмуруновдун Жарандык процесстик кодекстин 354-беренесинин 3-бөлүгүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 1-пунктун конституциялуу эмес жана Конституциянын 56, 61, 98-беренелерине карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтөн келип чыккандай, Г.А. Кайназарова О.Р. Чонмурунов менен Т.А. Кайназаровдун ортосунда 2010-жылдын 29-декабрында түзүлгөн №2010/3347-6 сандуу Ош шаарынын А. Масалиев проспектинин 15-үйүнүн 45-батырин сатуу жана сатып алуу келишимин жараксыз деп таануу жөнүндө арыз менен сотко кайрылган.

Ош шаардык сотунун 2019-жылдын 13-ноябрындагы чечими менен аталган доо арыз канааттандыруусуз калтырылган. Бул чечим менен макул болбостон, доогердин өкүлү Т. Нарынбаев апелляциялык даттануу менен Ош областтык сотуна кайрылган. Ош областтык соту 2020-жылдын 16-мартындагы чечими менен аталган сатуу-сатып алуу келишимин жараксыз деп тааныган.

Муну менен макул болбостон, О.Р. Чонмуруновдун ишеним кат боюнча өкүлү И.О. Жунусалиев 2020-жылдын 5-июнунда Жогорку сотко кассациялык даттануу келтирген. Бирок, Жогорку сот өзүнүн 2020-жылдын 23-июнундагы аныктамасы менен даттанууну кайтарып берген. Аныктамада Жарандык процесстик кодекстин 354-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык даттанууга аны берген жак же анын өкүлү кол коёт, өкүл берген кассациялык даттанууга ишеним кат же өкүлдүн ыйгарым укуктарын күбөлөндүргөн башка документ (эгерде иште мындай документ жок болсо) тиркелүүгө тийиш деп көрсөтүлүп, ишеним каттын мөөнөтү өтүп кеткендигине байланыштуу И.О. Жунусалиевдин даттанууга кол койгонго жана О.Р. Чонмуруновдун атынан сотко кайрылууга укугу жок деп белгилеген.

Арыздануучунун айтымында, иштин материалдарында О.Р. Чонмуруновдун И.О. Жунусалиевдин атына, анын кызыкчылыгын жактоо

үчүн 2020-жылдын 23-январынан тартып үч жылдык мөөнөткө берилген ишеним кат иш материалдарында кантип жок болуп калганы түшүнүксүз.

2020-жылдын 10-июлунда О.Р Чонмуруновдун өкүлү И.О. Жунусалиев ишеним каттын негизинде Ош областтык сотунун 2020-жылдын 16-мартындагы чечимине карата кассациялык даттануу менен бирге процесстик мөөнөттү калыбына келтирүү жөнүндө арыз менен Жогорку сотко кайрылган. Жогорку сот өзүнүн 2020-жылдын 19-ноябрындагы аныктамасы менен процесстик мөөнөттү калыбына келтирүү жөнүндө арызды канааттандыруусуз калтырып, кассациялык даттанууну О.Р. Чонмуруновго кайтарган.

Арыздануучунун айтымында, Жогорку сот күчүндө турган ишеним катты эске албай, мөөнөттү өткөрүп жиберүүнүн себептеринин жүйөлүү же жүйөсүздүгүн аныктабастан, жогоруда аталган аныктаманы кабыл алган. Анын айтымында, сот, сот ишинин материалдарында ишеним каттын табылбай калганын жүйөлү себеп катары эсептебей, анын өкүлү ушул иш боюнча биринчи жана экинчи сот инстанциясындагы сот процесстерине катышып келгенин эске албай, мыйзамсыз аныктама кабыл алып, анын укуктарын бузуп, соттук коргонуу укугун жүзөгө ашырууга тоскоолдук кылып, кемсинтүүдө.

О.Р. Чонмурунов өз талаптарына жүйө катары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 56, 61, 98-беренелерин келтирип, андан тышкары 2010-жылдын 27-июнундагы Конституциянын 20-беренесине, 40-беренесине, 96-беренесине шилтеме жасаган.

Арыздануучу, Конституциянын 98-беренесине ылайык Жогорку сот жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча сот процессинин катышуучуларынын кайрылуулары боюнча мыйзамда аныкталган тартипте сот чечимдерин кайра кароону жүзөгө ашырат деп белгилеп, мамлекеттик алым төлөнгөн кассациялык даттанууну Жогорку сот сөзсүз түрдө өндүрүшкө кабыл алышы керек деп белгилейт.

О.Р. Чонмуруновдун пикири боюнча, өкүл тарабынан берилген кассациялык даттанууга ишеним кат тиркелиши керек деген талап негизсиз, анткени Жогорку сот ишеним каттарды соттук отурумдарда тактоого тийиш.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, О.Р. Чонмурунов талашылып жаткан ченемдерди Конституциянын 56, 61, 98-беренелерине карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясы 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасы менен төмөнкүдөй негиздер боюнча өтүнүчтү өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан.

Судьялар коллегиясы кайрылууну кабыл алуу же кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө маселени чечүүдө, кайрылууда коюлган маселелердин конституциялык сот өндүрүшүнө жол берилгендигинен жана кайрылуунун «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келүүсүнөн келип чыгат.

Конституциялык контролдун укуктук маңызы болуп, конституциялык принциптерге жана орнотмолорго каршы коомдук мамилелерди укуктук жөнгө салууну тастыктаган укуктук мүнөздөгү ынандыруучу жүйөлөрдүн болуусунда ченемдик укуктук актылардын же алардын структуралык элементтеринин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына ылайык келүүсүн текшерүү саналат. Ушуга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамда Конституциялык сотко болгон кайрылууну тариздөөгө жана арыздануучу койгон маселе боюнча анын көз карашын негиздөөгө болгон бир катар талаптар караштырылган (19, 26, 27 жана 30-беренелер).

Жогоруда аталган конституциялык Мыйзамдын 27-беренесинин 4-бөлүгүнүн 9-пунктуна ылайык арыздануучу өз кайрылуусунда ал койгон маселе боюнча жеке позициясын жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын тиешелүү ченемдерине шилтеме жасалган укуктук негиздемесин көрсөтүүгө милдеттүү. Бул талап арыздануучунун жүйөлөрү

фактологиялык эмес, укуктук мүнөздө болуп, конституциялык орнотмолор менен тутумдук байланышта туруп жана аны менен талашылып жаткан укуктук ченемдин жөнгө салуучулук таасиринин конституциялуулугунда анык күмөндүүлүктү пайда кылышы керек дегенди билдирет.

Ал эми О.Р. Чонмуруновдун кайрылуусунда талашылып жаткан ченемдер менен Конституциянын тиешелүү ченеминин арасында тутумдук укуктук байланыш жок экени көрүнөт. Арыздануучулар укуктук мүнөздөгү эмес фактологиялык жүйөлөрдү, тактап айтканда, жалпы юрисдикциядагы соттордун укук колдонуу тажрыйбасындагы маселелерди баяндашкан. Мындай жагдайда талашылып жаткан ченем күмөндүүлүктү жаратпайт.

«Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 30-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктунун талабына ылайык, эгерде кайрылуу формасы жана мазмуну боюнча аталган конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбесе, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат деп судьялар коллегиясы талашылып жаткан аныктамада көрсөткөн.

О.Р. Чонмурунов судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасы менен макул болбостон, 2022-жылдын 10-январында Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу өзүнүн даттануусунда талашылып жаткан аныктаманы жокко чыгарууга багытталган жүйө катары ар бир адамга өзүнүн Конституцияда, мыйзамдарда, Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган эл аралык келишимдерде, эл аралык укуктун жалпыга таанылган принциптеринде жана ченемдеринде каралган укуктарын жана эркиндиктерин сот аркылуу коргоого кепилдик берилет жана ар бир адам Конституцияда таанылган укуктары жана эркиндиктери мыйзамдарда жана башка ченемдик актыларда бузулду деп эсептесе, алардын конституциялуулугун талашууга укуктуу деп, Конституциянын 61-беренесинин 1-бөлүгүн, 97-беренесинин 3-бөлүгүн келтирген.

Андан тышкары, ченемдик укуктук актылардын иерархиясы боюнча Конституция башка ченемдик укуктук актылардан жогору турарын белгилеген. Ал эми даттануунун калган бөлүгүндө мурда кайрылууда келтирген жүйөлөрүн кайталап көрсөткөн.

Жогоруда баяндалгандын негизинде О.Р. Чонмурунов Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы №26 аныктамасын жокко чыгарууну жана өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуусунун негиздерин талкуулап, төмөнкүдөй тыянактарга келди.

О.Р. Чонмурунов судьялар коллегиясынын тыянактары менен шартталган жана даттанылып жаткан аныктаманы жокко чыгарууга багытталган аргументтерди өз даттануусунда келтирген эмес.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту кайрылууну сот өндүрүшүнө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктаманы кайра кароо тартибинде судьялар коллегиясынын корутундуларына укуктук баа берүү баштапкы кайрылууда келтирилген талаптардын жана судьялар коллегиясынын тыянактарына каршы келтирилген аргументтердин алкагында гана жүзөгө ашырылышы мүмкүн экендигин белгилейт.

Конституциялык контролдун укуктук маңызы болуп, ченемдик укуктук актылардын же алардын бир бөлүгүнүн конституциялуулугундагы күмөндүүлүктү так көрсөткөн укуктук мүнөздөгү ынандыруулык жүйөлөрдүн болуусунда, алардын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына ылайык келүүсүн текшерүү эсептелет.

Ал эми арыздануучу биринчи ирет берилген өтүнүчүндө жана даттануусунда келтирген жүйөлөр укук колдонуу тажрыйбасына гана таандык жана талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугундагы

күмөндүүлүктү жаратуучу укуктук аргументтер катары каралышы мүмкүн эмес.

Демек, О.Р. Чонмуруновдун кайрылуусу формасы жана мазмуну боюнча «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбейт деген судьялар коллегиясынын тыянагы негиздүү болуп саналат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасын жокко чыгарууга негиз тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 30-беренесинин 5-бөлүгүн, 48, 49-беренелерин, 52-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

Т О К Т О М К Ы Л А Т :

1. Омар Раимбердиевич Чонмуруновдун Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын 2021-жылдын 17-декабрындагы № 26 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУ**